

Donald Trump Döneminde Avrupa Birliği-ABD İlişkileri: Transatlantik İlişkilerde Kırılma

Mehmet BARDAKÇI*

Özet

Bu makale Trump döneminde ABD ve AB arasındaki ilişkilerde soruna yol açan konuları ele almaktadır. Çalışmanın ortaya koyduğu üzere Trump döneminde Washington ve Brüksel ilişkilerinde “kırılma” olarak tanımlanabilecek önemli değişiklikler yaşanmıştır. (Andrew) Jacksoncu bir dış politika anlayışından yana olan Trump izolasyoncu ve dış ticarete korumacı bir ilkeler bütününe benimsemiştir. Diğer yandan Trump seçim kampanyası döneminde vaat ettiği politikaları iktidara geldikten sonra uygulamaktan çekinmemiştir. Trump döneminde ABD ve AB arasında birçok konuda sürtüşme yaşanmıştır. NATO, iklim değişikliği, ekonomik ve ticari ilişkiler bunlar içerisinde öne çıkan anlaşmazlık konuları olmuştur.

Anahtar Kelimeler: Trump, ABD, AB, Transatlantik İlişiler, NATO, İklim Değişikliği, Ekonomik İlişkiler

The EU-USA Relations during the Era of Donald Trump: Rupture in Transatlantic Relations

Abstract

This article aims to investigate the problematic relations between the EU and the USA during the Trump era. As the study reveals, significant changes took place during the Trump period, that could be regarded as “rupture”. Trump adopted the (Andrew) Jacksonian foreign policy understanding. Accordingly, he espoused isolationism and unilateralism in foreign policy, self-help in international system and protectionism in international trade. In addition, when Trump came to power, he did not hesitate to put into practice the promises he had made during the election campaign. There was friction on many issues between the EU and the USA during the Trump period, with NATO, climate change, and economic and commercial problems being the most contentious issues of all.

Keywords: Donald Trump, USA, EU, Transatlantic Relations, NATO, Climate Change, Economic Relations

Giriş

Donald John Trump döneminde (20 Ocak 2017- 20 Ocak 2021) transatlantik ilişkiler en zorlu dönemlerinden birini yaşamıştır. 2016’da başkanlık görevi sona eren Barack Hussein Obama (20 Ocak 2009- 20 Ocak 2017), iklim değişikliğinden, İran Nükleer Anlaşması’na ve Kırım’ı ilhakı nedeniyle Rusya’nın uluslararası siyasette soyutlanmasına kadar Avrupa Birliği’yle (AB) pek çok konuda yakın iş birliği yapmıştır. Trump, İran Nükleer Anlaşması, Paris İklim Değişikliği Anlaşması, Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Konseyi’nden ve Transpasifik Antlaşması’ndan çekilerek farklı bir Amerika Birleşik Devletleri (ABD) başkanı olacağını göstermiştir. Ayrıca, Trump AB’ye karşı eleştirel bir tutum geliştirerek Brüksel’in Amerikan piyasasına zarar verecek ölçüde ekonomik araçları kötüye kullandığını ve Kuzey Atlantik Anlaşması Örgütünde (NATO) güvenliğin sağlanması için adil bir bütçe yükümlülüğü almadığını ileri sürmüştür. Amerika’nın bu tutumu Avrupalı liderler ve Trump arasında sık sık sürtüşmelerin yaşanmasına neden olmuştur. Bu makalenin temel sorusu, Trump döneminde ABD-AB arasındaki sorunların neler olduklarını ortaya koymak ve bunların nedenlerini açıklamaktır.

* Doç. Dr. İstanbul Arel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü Öğretim Üyesi, E-mektup: mehmet_bar@yahoo.com, ORCID: 0000-0002-8116-0545

ABD Başkanı Trump'ın Avrupa karşıtı görüşleri iktidara gelmesiyle başlamış değildir. Trump daha 2000 yılında yazdığı "Hakettiğimiz Amerika" başlıklı kitabında Avrupa hakkındaki görüşlerini aşağıdaki şekilde dile getirmiştir: "Avrupa'dan çekilmek her yıl bu ülkenin (ABD) milyonlarca dolar tasarruf etmesini sağlayacaktır. NATO kuvvetlerinin Avrupa'da konuşlanmasının maliyeti muazzamdır. Buraya harcanan paralar daha iyi bir şekilde kullanılabilir."¹

Bu makalenin amacı Trump döneminde ABD-AB ilişkilerinde kırılmaya yol açan sorunları incelemektir. Rusya ve İran'a dönük farklı yaklaşımlar, NATO konusunda yaşanan ayrışma, Avrupa'daki sağcı partiler hakkındaki görüş ayrılıkları, ekonomik ve ticari ilişkilerdeki mevcut çatışmalar, çevre sorunları ve iklim değişikliğindeki kutuplaşma bu sorunların başında gelmektedir. Bu çalışma ortaya koymaktadır ki Amerika'nın AB'ye dönük dış politikası Trump döneminde önemli ölçüde değişmiştir. Bu çalışmada öncelikle transatlantik ilişkilerin tarihsel süreç içindeki gelişimi ele alınmaktadır. Daha sonraysa Trump'ın dış politika anlayışı incelenmektedir. Son olarak ise AB-ABD arasında anlaşmazlığa yol açan konulara odaklanılmaktadır.

Bu makale kapsamlı bir yazın taraması sonucunda yazılmıştır. Bu çalışmada Trump dönemini çözümlenmek amacıyla söz konusu liderin gazete ve çevrim içi sayfalarda yer alan söylemlerini içeren birincil kaynakların yanında çeşitli kitap ve makale gibi eserler de ikincil kaynaklar olarak işlev görmüştür. Çalışmada ağırlıklı olarak İngilizce eserlerden yararlanılmıştır.

Avrupa Birliği-ABD İlişkilerine Toplu Bakış

II. Dünya Savaşı sonrasında Sovyet tehdidi ortaya çıktığında Batı, "çevreleme politikası" ile Moskova'ya durdurmaya çalışmıştır. Yunanistan ve Türkiye'nin Sovyetler Birliği tarafından tehdit edilmesiyle birlikte komünist tehlikesi altındaki ülkelere askerî ve ekonomik yardımı amaçlayan Truman Doktrini hayata geçirilmiştir. Soğuk Savaş'ın başlamasıyla birlikte ABD'nin çevreleme stratejisi kapsamında Avrupa önemli bir ortak hâline gelmiştir. Esasında ABD'nin Avrupa'yla iş birliği ilk etapta askerî olmaktan ziyade iktisadi alanda başlamıştır. Bunun sonucunda İkinci Dünya Savaşı'nda yıkılan Avrupa ekonomisinin ayağa kaldırılması için ABD, Avrupa ülkelerine Marshall yardımı yapmıştır. Bu yardımı koordine etmek amacıyla Avrupa Ekonomik İşbirliği Örgütü (OECE) kurulmuştur. Söz konusu ekonomik yardımları NATO'nun kurulması (4 Nisan 1949) izlemiştir. Bu dönemde Fransa liderliğinde Avrupa'nın savunmasını bizzat kendilerinin yapmaları gerektiği yönündeki çabalar yetersiz kalmıştır.

Diğer taraftan Avrupa'da bazı önemli değişiklikler meydana gelmiştir. 1949'da Doğu ve Batı Almanya olarak iki ayrı devlet kurulmuştur. 1951'de Fransızların girişimiyle altı Avrupa ülkesi tarafından Avrupalı devletlerin arasında çatışmaları engellemeyi amaçlayan Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu (ECSC) 23 Temmuz 1952 tarihinde kurulmuştur. Bundan daha önemlisi Amerika'nın da teşvikiyle 1957'de Roma Antlaşması çerçevesinde Avrupa devletleri arasında ekonomik bütünleşme amacıyla Avrupa Ekonomik Topluluğu hayata geçirilmiştir. Bu antlaşmayla ayrıca Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu (Euratom) kurulmuştur. Bu gelişmeler ABD'nin Avrupa'daki yatırımlarının

¹ Anne Applebaum'dan Alıntı, Is America Still the Leader of the Free World? The Washington Post, 9 Kasım 2016, https://www.washingtonpost.com/opinions/global-opinions/under-president-trump-america-may-no-longer-lead-the-free-world/2016/11/09/921bbbbe-a67b-11e6-ba59-a7d93165c6d4_story.html, (27.07.2022).

ivme kazanmasına neden olmuştur. Avrupa'daki ABD şirketlerinin sayısı 1958 yılında 1.500 iken bu sayı 1966'da 4.000'ini geçmiştir.²

ABD'nin Avrupa'daki askerî ve ekonomik nüfuzundan rahatsızlık duyan Fransa Devlet Başkanı Charles de Gaulle'ün, ittifakın liderliğinde söz sahibi olma yönündeki talebi ABD tarafından kabul edilmemiştir. Bunun üzerine Fransa 1966'da NATO'nun askerî kanadından çekilmiştir.

Diğer yandan Doğu ve Batı blokları arasında başlayan “yumuşama” (*détente*) dönemi sonucunda 1975'te imzalanan Helsinki Nihai Senedi Avrupa ülkeleri tarafından coşkuyla karşılanırken ABD antlaşmaya çok önemli bir anlam yüklememiştir.³ 1970'lerdeki detant transatlantik ilişkilerde gerilime yol açmıştır. Avrupa devletleri iki süper gücün Strategic Arms Limitation Talks (SALT) müzakerelerinde kendilerini devre dışı bırakarak çıkarları temelinde antlaşmaya varmalarından endişe etmişlerdir. GATT Tokyo görüşmeleri ise Avrupa-ABD ilişkilerinde olumlu bir gelişme olarak ön plana çıkmıştır.⁴

1980'lerin sonunda Doğu blokunda yaşanan gelişmeler, ABD ve AB arasındaki ilişkilerinin dönüşmesine yol açmıştır. Özellikle Sovyetler Birliği'nin çökmesi ve Yugoslavya'da yaşanan savaşların etkisiyle Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı (CSCE) zamanla Avrupa Güvenli ve İşbirliği Teşkilatı'na (AGİK) dönüşmüş ve zaman içinde daimi bir örgüt haline gelmiştir. ABD ise AGİK'e olumlu bakmasına rağmen onun NATO'nun yerini almaması gerektiğini savunmuştur.

Doğu ve Orta Avrupa'daki eski komünist devletlerin AB'ye üye olarak kabul edilmeleri, Brüksel'in Maastricht Antlaşması yardımıyla para birliğini sağlaması, ortak dış ve güvenlik politikası oluşturması, adalet ve iç işlerinde iş birliğini sağlaması, AB'nin güçlenmesini tetiklemiştir. ABD Başkanı George Bush bu durumun kaçınılmaz olduğunu belirterek bu sonucu kabul etmiştir.⁵ Bu gelişmelerden sonra ABD ve AB Kasım 1990'da “Transatlantik Deklarasyon” adı verilen bir belge imzalamıştır. Bu girişimin amacı Brüksel ve Washington arasında ekonomi, terörizm, çevre kirliliği vb. konularda düzenli bir diyalogun sağlanması olmuştur. Diğer yandan ABD, NATO Zirvesinde (1994) Avrupa Güvenlik ve Savunma Kimliğine (ESDI) destek vermiştir. Brüksel'in askerî bir yapı oluşturma konusundaki bütün çabalarına rağmen Yugoslavya'da cereyan eden savaşlar Avrupa'nın çatışmaları bastırma konusunda hâlâ NATO'ya ve Washington'a bağlı olduğunu göstermiştir. AB'nin “Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası” oluşturması Bill Clinton yönetimi tarafından desteklenmiştir. Çünkü bu durum NATO ittifakı içerisinde Avrupalıların mali yüke daha fazla omuz vermesini teşvik etmiştir.

Daha sonra ABD'de iktidara gelen George Walker Bush yönetimi, Avrupa devletlerinin hoşuna gitmeyecek bir şekilde tek taraflı bir politika izlemeye başlamıştır. Bu dönemde Avrupa ve ABD arasında en çok anlaşmazlık konusu olan şey Kyoto Protokolü olarak öne çıkmıştır. Neticede Amerikalıların Kyoto Protokolü'nü imzalamaması üzerine Avrupalılar yalnız başlarına koymuş oldukları taahhütleri yerine getirmeye başlamışlardır. Amerika'da gerçekleştirilen 11 Eylül saldırıları sonrasında Brüksel, Washington ile dayanışma içerisine girerek bu ülkenin Afganistan'a yönelik harekâtına onay vermiştir.

² Grosser, Alfred, *The Western Alliance. European-American Relations Since 1945*, Continuum, New York 1980, s. 221.

³ Cowles Maria G. ve Michelle Egan *The Evolution of the Transatlantic Partnership*, Transworld, Working Paper 03, Eylül 2012, s. 11.

⁴ Peterson, John, *Europe and America: The Prospects for Partnership*, Routledge, 2. Baskı, London ve New York, 1996, s. 40.

⁵ Aynı yerde, s. 44.

Diğer yandan Fransa ve Almanya, ABD'nin Irak müdahalesine karşı çıktığı vakit Amerikalılar bu harekâtı destekleyenleri “yeni Avrupa” desteklemeyenleri ise “eski Avrupa” olarak nitelediği için Washington-Brüksel hattındaki ilişkiler bozulmuştur. Barack Obama'nın başkan seçilmesiyle Bush'un tek taraflı politikalarına son verilmiş ve transatlantik ilişkiler düzeltilmiştir. Bununla birlikte diğer ABD başkanları gibi Obama da Avrupa ülkelerinin NATO'ya yaptıkları finansal katkıların artırılmasını talep etmiştir. Obama'nın Asya'ya yönelme politikası Avrupa'da endişeye yol açmıştır.

Trump'ın Dış Politika Anlayışı

Donald Trump, başkan olduktan sonra uluslararası ilişkilerde ABD'nin yedinci başkanı olan Andrew Jackson'ın (4 Mart 1829- 4 Mart 1837) ilkelerini benimsemiştir. Jacksoncu anlayışa göre Amerika için müttefikler önemlidir fakat bu durum ABD'nin uluslararası sistemde tek başına hareket etme özgürlüğünü kısıtlamamalıdır. Benzer şekilde Amerika, ulusal ekonomiye zarar verecek şekilde serbest ticarete destek vermemelidir. “Uluslararasıdaki ilişkileri sıfır toplamlı oyun olarak gören Jacksoncular, ‘içgüdüsel olarak korumacıdır; Amerikan malları için yurtdışında ticari ayrıcalıklar peşinde koşarlar ve ülkeye yurtdışından gelen malların bu ayrıcalıklara sahip olmamaları gerektiğini savunurlar”⁶ Jacksoncular, Wilsoncu uluslararasıçılığa sırtını döndükleri için ABD'nin dünyadaki bütün meselelere müdahil olmasına karşı çıkmaktadırlar. Bunun yanında Jacksoncu anlayış, ulusal çıkarları, uluslararası hukuka ve insani değerlere yeğlemektedir.⁷ Bunun haricinde “önce Amerika” sloganıyla başkasına muhtaç olmama (*self help*) görüşünü benimsemektedirler.⁸

“Trump'ın NATO'ya dönük eleştirisi geleneksel olarak yükümlülüklerin omuzlanması tartışmasının ötesine gitmekte ve Jacksoncu dış politika stratejisi olan Amerikan güvenliğinin ve egemenliğinin sağlanmasının önceliğini savunmaktadır.”⁹ Böyle bir yaklaşımın sadece askerî yönü olmadığı, bilâkis Amerika'ya tek başına ve kararlı bir şekilde hareket etme özgürlüğü sağlayacağı bilinmektedir. Jacksoncu anlayış temelinde iki özellik Trump'ın dış politikasına damga vurmuştur: Bunlar; etnik milliyetçilik ve liberal uluslararasıçılık karşıtlığıdır. Birincisi üzerinde durulacak olursa ana hatlarıyla şunlar dile getirilebilir: milliyetçilik özü itibarıyla küresel bakışın ve liberalizmin karşıtıdır, çünkü liberalizm sınır ötesi bir niteliğe sahiptir. Bunun yanında Trump, milleti etnik ve dinî anlamda liberal değerlere karşı olarak tanımlamaktadır.¹⁰ Esasında Trump'ın Amerikan milliyetçiliği basit vatanseverlikten daha fazla bir şeydir ki bu durum kendini “Amerika'yı tekrar büyük yap.” sloganında bütün çıplaklığıyla göstermektedir.¹¹ Trump, daha seçilmeden önce başkanlığı döneminde Amerika'yı birinci sıraya koyacağını söylemiştir. Yani, Trump Amerika'nın çıkarının bütün diğer konuların üzerinde olacağını ifade

⁶ Feller, Daniel, The Historical Presidency: Andrew Jackson in the Age of Trump, Presidential Studies Quarterly, Cilt 51, No 3, 2021, s. 669.

⁷ Clarke, Michael ve Anthony Rickettes, Donald Trump and American Foreign Policy: The Return of the Jacksonian Tradition, Comparative Strategy Cilt 36, No 4, 2017, s. 366-379.

⁸ Dimitrova, Anna, Trump's “America First” Foreign Policy: The Resurgence of the Jacksonian Tradition? Cairn.info, Cilt 1, No 382, 2017, s. 43.

⁹ Aynı yerde.

¹⁰ Restad, Hilde Eliassen, What Makes America Great? Donald Trump, National Identity, and U.S. Foreign Policy, Global Affairs, Cilt 6, No 1, 2020, s. 29.

¹¹ Josas, Pedro Francisco Ramos An Approach to Donald Trump's Foreign Policy: Towards a New Perspective, IEEEE, Opinion Paper, 95/2019, 22 Ekim 2019, s. 5.

etmiştir. Başka bir deyişle Washington'un ticaret anlaşmaları ve ortaklıklarının temelinde kendi çıkarı yatacaktır.¹²

İkincisi ise liberal uluslararasılaşmaya karşı çıkıştır. Trump, II. Dünya Savaşı'ndan sonra kurulan liberal uluslararası düzenin sona erdiğine inanmaktadır. Çünkü "seçkin küreselciğin ve uluslarötesiciliğin ABD'ye bedeli ağır olmuştur ve bunlar ahmakça savaşlara, kapatılmış fabrikalara ve ücretlerin düşmesine yol açmıştır."¹³ Bu nedenle ABD, Kuzey Amerika Serbest Ticaret Antlaşması'nı (NAFTA) yeniden müzakereye açmış, Transatlantik Ticaret ve Yatırım Ortaklığı'nı (TTIP) iptal etmiştir. Liberal uluslararası yaklaşım Trump döneminde yerini milliyetçiliğe bırakmıştır. Buna göre Amerikan halkının güvenliği ve emniyeti birinci sıraya konmuştur. ABD ordusu başka ülkelerin kendi meselelerini çözmek için kullanmamıştır. Trump, diğer devletlerin kendi güvenliklerini korumaları için maddi bir bedel ödemeleri gerektiğini söylemiştir. Ayrıca, Trump yönetimi, Birleşmiş Millet Örgütü ve NATO'nun kurumsal yapısına da karşı çıkmıştır.¹⁴ ABD'nin liberal uluslararasılaşmasını "tam ve topyekün bir felaket" olarak tanımlayan Trump, ülkesinin devlet kurma işinden vazgeçmesi gerektiğini söyleyerek daha çok dünyada istikrarı sağlamaya çalışması gerektiğini vurgulamıştır.¹⁵ Trump dönemine kadar uluslararası siyasette genelde "iyicil hegemon" bir rol oynayan ABD, NATO ve Birleşmiş Milletler Örgütü gibi küresel ve bölgesel kurumları desteklemiştir. Liberal normlardan etkilenen bu düzenin korunması Amerikan çıkarlarına hizmet etmiştir. Fakat Trump yönetiminde ABD, bu politikaları uygulamayı bırakmıştır.

ABD ve AB Arasındaki Sorunlar

Trump, başlangıçtan itibaren AB'ye karşı olumsuz bir tavır sergilemiştir. En çok Almanya'yı eleştiren Trump, bu ülkenin AB'ye hâkim olmasından büyük bir rahatsızlık duymuştur. Bu nedenle İngiltere'nin AB'den ayrılmasını desteklediği gibi başka ülkelerin de İngilizleri takip edeceğini söylemiştir.¹⁶ Trump döneminde ABD ve AB arasındaki ilişkilerde; Rusya politikası, TTIP, İklim Değişikliği Antlaşması, İran politikası, NATO, Brexit, Avrupa'da aşırı sağa yaklaşım gibi konular sorun alanlarından bazıları olarak; öne çıkmıştır. Yarattıkları etki nedeniyle ekonomik sorunlar, NATO politikası ve iklim değişikliği en önemli anlaşmazlık konuları olmuştur. Aşağıda bu sorunlar ayrıntılı olarak ele alınmaktadır.

Dış Politika ve Güvenlik Alanı

Rusya

Rusya'ya karşı izlenen politika Brüksel ve Washington arasında önemli bir gerginlik kaynağı olmuştur. Diğer politika alanlarında olduğu gibi Beyaz Saray, Rusya konusunda Amerikan bürokrasisinden farklı politikalar izlemiştir. Yani Amerikan dış politikasında yaşanan belirsizlik Brüksel'de endişeye yol açmıştır. Ülkesinin Rusya'yla yakın ilişkiler kurmasının küresel düzeyde yararlı olacağını ileri süren Trump, Karadağ'ın NATO'ya üyeliğinin desteklenmesi, Kırım'ın ilhakı nedeniyle Rusya'ya yaptırımlar

¹² Langlois, Laetitia, Trump, Brexit and the Transatlantic Relationship: The New Paradigms of the Trump Era, *Revue LISA/LISA E-journal*, Cilt 16, No 2, 2018, s. 2, <https://journals.openedition.org/lisa/10235>, (20.08.2022).

¹³ Restad, a.g.e., s. 28.

¹⁴ Josas, a.g.e., s. 6.

¹⁵ Dimitrova, a.g.e., s. 36.

¹⁶ Mance, Henry, Shawn Donnan and James Shotter, "Donald Trump Takes Swipe at EU as "Vehicle for Germany", *Financial Times*, 16 Ocak 2017, <https://www.ft.com/content/1f7c6746-db75-11e6-9d7c-be108f1c1dce>, (15.08.2022).

uygulanması ve Nord Stream II doğal gaz boru hattına yönelik yaptırımlar gibi konularda zaman zaman Moskova'yla ters düşen politikalar izlemiştir.

Trump, daha başkan olmadan önce Rusya'yla temiz bir sayfa açma taahhüdünde bulunduğu için iktidardayken bu ülkeye karşı eleştirel bir tutum takılmaktan kaçınmıştır. Trump bir yandan Putin'i göklere çıkarırken, diğer yandan ise ABD'nin müttefiklerini sert bir şekilde eleştirmiştir. Örneğin, Trump Almanya Şansölyesi Angela Merkel'i Rusya'nın esiri olmakla suçlamıştır.¹⁷ Trump, Rusya ile iyi geçinmek suretiyle önemli küresel sorunları çözebileceğini düşünmüştür. Amerikan Başkanı, Kırım'ın ilhakı (2014) sonucunda G8'den çıkarılan Rusya'nın bu topluluğa tekrar dâhil edilmesine çalışmıştır.¹⁸

Diğer yandan ABD Dışişleri Bakanlığı zaman zaman Rusya'nın ABD'deki seçimlere müdahalesi, Skripal'ın zehirlenmesi, Nord Stream II doğal gaz boru hattının tamamlanması gibi konularda Rusya'ya karşı yaptırımlar uygulanması gerektiği yönünde açıklamalar yapsa da Trump bu konularda sessiz kalmayı tercih etmiştir. Trump'ın ve Avrupalı liderlerin Rusya'ya karşı izlemiş oldukları enerji politikaları da farklı olmuştur. Trump'ın Nord Stream II doğal gaz boru hattına dönük olarak uyguladığı yaptırımlar Rus ve Alman şirketleri etkilemiştir. Trump, Almanya'nın Rus enerji kaynaklarına bağımlılığına dikkat çekerek "Almanya Rusya tarafından kontrol edilmektedir çünkü enerjisinin yüzde 60-70'ini Rusya'dan ve yeni bir boru hattından almaktadır." ifadelerini dile getirmiştir.¹⁹

Ukrayna konusunda AB'den farklı bir yaklaşım sergileyen Trump 2017'de başkan olmadan önceki seçim kampanyasında Kırım'ın Rusya'ya ait olduğunu vurgulayarak bunun bir ihlal olmadığını ima etmiştir.²⁰ Buna karşılık Avrupa Birliği ise Kırım'ın 2014 yılında Rusya tarafından ilhak edilmesini açık bir şekilde kınayarak bu ülkeye karşı yaptırım uygulamıştır. Trump'ın Avrupa güvenliği konusunda bu bölgeye karşı sergilemiş olduğu olumsuz tutum bu ülkenin Avrupa'yı Rusya'ya karşı koruma yönündeki geleneksel politikasını alt-üst ederek bilhassa Doğu Avrupalı liderler arasında endişeye yol açmıştır.²¹ Ayrıca Trump NATO üyelerinin otomatikman ABD'nin askerî güvenlik şemsiyesi altında olmadığını; örneğin Baltık devletlerinin Rusya'nın saldırısına uğraması durumunda Washington'un bu ülkelere vereceği askerî desteğin bu müttefiklerin ABD'ye karşı yükümlülüklerini yerine getirip getirmediğine bağlı olacağını söylemiştir.²² Diğer yandan Washington'un önümüzdeki yıllarda Avrupa'daki asker sayısını azaltma planı göz önünde bulundurulduğunda AB'nin Rusya tehdidi konusundaki endişeleri artmıştır. Bu plan ilk olarak Haziran 2020'de Trump'ın Amerikan askerlerinin 35 binden 25 bine düşürülme talimatı verdiği Almanya'da uygulanmaya başlanmıştır. Bir uluslararası ilişkiler

¹⁷ Mason, Jeff, Robin Emmott and Alissa de Carbonnel, Trump Calls Germany "Captive" of Russia; Demands Higher Defense Spending, Reuters, 11 Temmuz 2018, <https://www.reuters.com/article/us-nato-summit-idUSKBN1K032D>, (22.07.2022).

¹⁸ Stent, Angela, Trump's Russia Legacy and Biden's Response, Survival, Cilt 63, No 4, 2021, s. 58.

¹⁹ Trump Lashes Out at Nord Stream 2, Says Germany is "Totally Controlled by Russia", Clean Energy Wire, 11 Temmuz 2018, <https://www.cleanenergywire.org/news/trump-lashes-out-german-russian-gas-trade/trump-lashes-out-nord-stream-2-says-germany-totally-controlled-russia>, (22.07.2022).

²⁰ Naylor, Brian, How the Trump Campaign Weakened the Republican Platform on Aid to Ukraine, NPR, 6 Ağustos 2016, <https://www.npr.org/2016/08/06/488876597/how-the-trump-campaign-weakened-the-republican-platform-on-aid-to-ukraine>, (23.08.2022).

²¹ Why Trump has Made Europe More Fearful of a Possible Russian Attack, The Conversation, 18 Temmuz 2018, <https://theconversation.com/why-trump-has-made-europe-more-fearful-of-a-possible-russian-attack-100092>, (23.07.2022).

²² Herb, Jeremy, "Trump Questions Defending NATO Members," Politico, 21 Temmuz 2016, <https://www.politico.com/tipsheets/morning-defense/2016/07/trump-questions-defending-nato-members-215447>, (24.07.2022).

uzmanına göre bu tür söylemler ve eylemler yardımıyla “Trump NATO ülkelerine karşı yapılan bir saldırının ABD tarafından herhangi bir karşılık bulamayabileceğini etkili bir şekilde işaret etmiştir.”²³ Bu durum doğal olarak bütün Avrupa ülkeleri için endişe kaynağı teşkil etmiştir.

Kuzey Atlantik İttifakı Örgütü (NATO)

AB için NATO, Soğuk Savaş’ın başlangıcından itibaren Avrupa kıtasının güvenliğinin sağlanmasında temel bir yapı taşı olmuştur. AB liderlerinin transatlantik ilişkiler konusundaki endişelerini artıran ana mesele Trump’ın Avrupa güvenliğine ve NATO’ya bağlılığı konusundaki kaygılar olmuştur. Trump seçim kampanyasından itibaren NATO’ya karşı olumsuz bir tavır sergilemiştir. Söz konusu ABD Başkanı, şimdiye kadar göreve gelen başkanların aksine NATO üyelerinin bir saldırı karşısında dayanışmasını öngören NATO Antlaşması’nın beşinci maddesini görmezden gelen bir tutum izlemiştir. Trump, NATO’nun yıllar önce kurulduğunu ileri sürerek üyelerin ödemesi gereken savunma harcamalarını yerine getirmediğini ve terörizme karşı yeterince mücadele etmediklerini savunmuştur.²⁴ NATO’nun Avrupalı üyelerinin savunma harcamalarını artırmaları meselesi Trump ve AB ülkeleri arasında önemli gündem maddelerinden birisi olmuştur. Trump, NATO’ya en çok bütçe katkısında bulunan ülkenin Amerika olması nedeniyle AB ülkelerini Avrupa’nın güvenliğinin sağlanmasında “bedavacı” olmakla ve Amerika’nın cömertliğini kötüye kullanmakla suçlamıştır. Trump, NATO üyelerinin savunma harcamalarını ilk aşamada 2024 yılına kadar ulusal gelirlerinin yüzde 2’sine çıkarmalarını talep etmiştir. Bir sonraki aşamada ise bunun yüzde 4’e çıkarılması gerektiğini belirtmiştir.²⁵ 2019’da yayımlanan bir rapora göre AB ülkelerinin Doğu Avrupa’nın güvenliğini sağlayabilmeleri için 288 milyar dolara ihtiyaç duyulurken, ABD’nin bölgeden çekilmesi halinde ise bu aktörün ardından bıraktığı boşluğu doldurmak için ise 357 milyar dolar harcamaları gerektiğini ortaya koymuştur.²⁶ Bu minvalde ABD’nin 2019 yılında NATO’nun bütçesine yaptığı katkı yüzde 22 iken 2024’e kadar bunun yüzde 16’ya düşürülmesi öngörülmüştür.²⁷

Trump’ın öngörülemezliği, AB ve NATO karşıtı oluşu ve Rusya’nın yükselişi, Avrupalı liderleri kıtalarının güvenliğini garantiye almak için savunma alanında iş birliğine gitmeye sevk etmiştir. Avrupa savunma iş birliğinin merkezinde PESCO bulunmaktadır. Bu girişim EDF ve Koordineli Yıllık Savunma İncelemesi (CARD) yardımıyla vücut bulmaktadır. Bütün bunlara savunma paketi denilmektedir. Ayrıca, 2022 yılında “Stratejik Pusula” girişimi başlatılmıştır. Bu girişimler vasıtasıyla Avrupa’nın stratejik otonomisi artırılacak ve Avrupa Savunma Teknoloji ve Sanayi Temeli (EDTIB) kuvvetlendirilecektir.²⁸ Birçok Avrupalı liderin endişesini dile getiren Şansölye Merkel,

²³ Gordon, Philip H. Trump’s Sudden and Dangerous Troop Withdrawal From Germany, Council on Foreign Relations, 8 Haziran 2010, <https://www.cfr.org/in-brief/trumps-sudden-and-dangerous-troop-withdrawal-germany>, (23.07.2022)

²⁴ Master, Cyra, Trump Tells German Paper: NATO is “Obsolete”, The Hill, 15 Ocak 2017, <https://thehill.com/homenews/administration/314432-trump-nato-is-obsolete/>, (25.07.2022).

²⁵ Wilkie, Christina, Trump Demands NATO Countries Meet Defense Spending Goals “Immediately”, CNBC, 11 Temmuz 2018, <https://www.cnbc.com/2018/07/11/trump-demands-nato-countries-meet-defense-spending-goals-immediately.html>, (25.07.2022).

²⁶ Barry, Ben vd., Defending Europe: Scenario-based Capability Requirements for NATO’s European Members, IISS, 10 Mayıs 2019, <https://www.iiss.org/blogs/research-paper/2019/05/defending-europe>, (26.07.2022).

²⁷ The Secretary General’s Annual Report, NATO, 19 Mart 2020.

²⁸ Permanent Structured Cooperation (PESCO), European Union, 2021, <https://pesco.europa.eu/about>, (26.07.2022).

AB'nin savunma konusunda daha otonom olması gerektiğini vurgulamış ve "Avrupalılar olarak kendi geleceğimizi ve kaderimizi kendimiz tayin etmek zorundayız." demiştir.²⁹ Bu gelişmelerden sonra AB liderleri Avrupa Stratejik Otonomisi' adlı bir girişimi gündeme getirmişlerdir. Stratejik otonomi AB'nin askerî yeteneklerini artırmanın yanında savunma alanında iş birliğini kuvvetlendirmeyi ve ortak bir Avrupa stratejik kültürü oluşturmayı hedeflemiştir. Trump yönetimi, Stratejik Otonomi adlı girişimin başarılı olması durumunda Avrupa'nın kendi başına buyruk hareket edebileceğinin altını çizerek bunun Brüksel'in Washington'un liderliğinden kurtulacağına yol açabileceğini belirtmiştir.³⁰ Avrupalı liderler ise Avrupa Stratejik Otonomisi adlı girişimin NATO'ya alternatif bir girişim olmadığını, bilâkis bu örgütü tamamlayıcı bir nitelik taşıdığını vurgulamışlardır.³¹ Bununla birlikte AB üyeleri arasında özellikle bu örgütün iki önemli devleti olan Fransa ve Almanya arasında Avrupa Stratejik Otonomisi'nin daha ileriye nasıl götürülebileceği konusunda görüş ayrılıkları dikkat çekmektedir. Fransa'nın başını çektiği savunma girişimlerinden birisi Avrupa Müdahale Girişimidir. Bu girişim ortak bir Avrupa stratejik kültürü oluşturmayı ve NATO'yu tamamlamayı amaçlamaktadır.³² Esasında Fransa, ABD'den bağımsız bir güvenlik sistemi meydana getirmeyi amaçlarken Almanya ise NATO ile uyumlu bir çizgi izlenmesi gerektiğini söylemiştir.³³

ABD'nin, AB ile anlaşmazlığa düştüğü konulardan bir diğeri ise NATO misyonlarına katılım olarak öne çıkmaktadır. ABD, Suriye ve Afganistan'daki askerî operasyonlara Avrupalı müttefiklerinin katılmasını talep ederken, AB ülkeleri ise halk desteğinin olmadığı bu tür NATO görevlerine katılmaktan imtina etmişlerdir.³⁴ Diğer yandan Trump döneminde Washington ve Brüksel, Avrupa güvenlik mimarisinin ana sütunlarından birisi olan ve 1987'de imzalanan Orta Menzilli Nükleer Kuvvetler Antlaşması (INF) konusunda görüş ayrılığına düşmüşlerdir. Beyaz Saray, 2 Şubat 2019 tarihinde Kremlin'in anlaşmayı ihlâl ettiğini ileri sürerek INF'den çekilirken, Ruslar da bu anlaşmadan doğan yükümlülüklerini askıya aldığı ilan etmiştir. INF, Avrupa'da konuşlandırılmış olan yaklaşık 3.000 kısa ve orta menzilli Sovyet ve ABD nükleer füzesinin imha edilmesini sağlamıştı. Söz konusu ülkelerin bu anlaşmadan çekilmeleri, Avrupa kıtasını yeniden stratejik nükleer silahların hedefi haline getireceğinden Brüksel, Washington'un bu anlaşmadan çekilmesine karşı çıkmıştır.³⁵

Washington ve Brüksel hattında ayrılığa yol açan diğer bir mesele "Açık Semalar Antlaşması" (Open Skies Treaty) olmuştur. ABD, Rusya'nın anlaşmaya uymaması üzerine 22 Kasım 2020 tarihinde, 18 yıl önce yürürlüğe girmiş olan bu anlaşmadan çekildiğini

²⁹ Toppo, Greg, Post-summit, Merkel Says Europe "Must Take Our Fate Into Our Own Hands", USATODAY, 28 Mayıs 2017, <https://www.usatoday.com/story/news/2017/05/28/merkel-europe-fate-self-reliant/102273210/>, (26.07.2022).

³⁰ Besch, Sophia and Luigi Scazzieri, European Strategic Autonomy and a New Transatlantic Bargain, Center for European Reform, December 2020, s. 5.

³¹ Aggestam, Lisbeth and Adrian Hyde-Price, Double Trouble: Trump, Transatlantic Relations and European Strategic Autonomy, Journal of Common Market Studies, Cilt 57, No S1, 2019, s.122.

³² Major, Claudia, "A Committed But Challenging Ally: France's NATO Policy", Kempin, Ronja (der.) France's Foreign and Security Policy Under President Macron: The Consequences for Franco-German Cooperation, Stiftung Wissenschaft und Politik, Berlin, 4 Mayıs 2021, s. 37, https://www.swp-berlin.org/publications/products/research_papers/2021RP04_PolicyUnderMacron_DASEP.pdf (29.07.2022).

³³ Knutsen, Bjørn Olav, A Weakening Transatlantic Relationship? Redefining the EU-US Security and Defence Cooperation, Politics and Governance, Cilt 10, No 2, 2022, s. 171.

³⁴ Sana Bilal, Asma and Nabiya Imran, Emerging Contours of Transatlantic Relationship under Trump Administration, Policy Perspectives, Cilt 16, No 1, 2019, s.14.

³⁵ Immenkamp, Beatrix, The End of the INF Treaty?: A Pillar of European Security Architecture at Risk, European Parliamentary Research Service, Briefing PE 633.175, 4 Şubat 2019, s. 4.

duyurmuştur. Bu anlaşma, Avrupalı devletlere, uydulara veya diğer yüksek teknolojik araçlara ihtiyaç duymadan Rusya'nın askerî faaliyetlerini izleme imkânı sunduğundan, Brüksel açısından hayati öneme haiz olmuştur. Bu durumda on AB ülkesi, anlaşmanın yürürlükten kalkmasının ana sorumluluğunun Rusya'ya ait olduğuna değinerek konvansiyonel silahların kontrolündeki yani Avrupa güvenliğinin sağlanmasındaki öneminden dolayı bu anlaşmaya bağlı kalacaklarını ilan etmişlerdir.³⁶ Diğer yandan Avrupa ülkeleri Trump'ın anlaşmadan çekilmesinden üzüntü duyduklarını belirtmişlerdir.³⁷

İran

İran'a karşı izlenmesi gereken politika, Brüksel ve Washington arasında başka bir anlaşmazlık konusu teşkil etmiştir. Trump'ın Orta Doğu siyasetindeki en önemli önceliği İran'daki mevcut İslami rejimi devirerek yerine yeni bir rejimin ihdas edilmeye çalışmak olmuştur. Trump, 2015 yılında imzalanmış olan Kapsamlı Ortak Eylem Planının, İran'ın nükleer silah üretimini engelleyemeyeceğini ileri sürerek anlaşmadan çekilerek İran'a karşı ekonomik yaptırımlara devam etmiştir. Oysa AB ülkeleri bu planın işe yarayacağına inanmıştır.³⁸ Bu durumda Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron, Almanya Şansölyesi Angela Merkel ve Birleşik Krallık Başbakanı Theresa May ABD'nin anlaşmadan çekilmesini hayal kırıklığıyla karşıladıklarını belirterek bu anlaşmaya bağlılıklarını vurgulamışlardır.³⁹ Avrupalı liderler nükleer anlaşmanın kusursuz olmadığını kabul etmekle birlikte Orta Doğu'da barış ve istikrarın sağlanmasında önemli bir katkısı olacağını ileri sürmüşlerdir. AB liderlerinin Amerikalıların anlaşmadan çekilmesine karşı çıkmalarının diğer bir nedeni ise ABD'nin İran'a uygulayacağı ekonomik yaptırımlardan ikinci anılan ülkede iş yapan büyük Avrupalı şirketlerin zarar görme ihtimali olmuştur. Bu amaçla AB, İran'daki şirketlerinin çıkarlarını korumak için engelleyici yasa adı verilen bir metni hayata geçirmiştir. Bununla birlikte ABD ile iş yapan birçok Avrupalı şirket bu ülkenin ekonomik yaptırımlarıyla karşı karşıya kalmamak için İran'daki işlerini askıya almışlardır.

Brexit

Avrupa hakkında olumsuz görüşlere sahip olan Trump, Brexit'in en coşkulu destekçilerinden biri olmuştur. ABD başkanlarının eski danışmanlarından Michael Wolff, Trump'ın gündeminde Avrupa'nın hiçbir şekilde yer almadığını, dolayısıyla Brexit kampanyasının başlamasıyla birlikte bu durumdan fırsatçı bir şekilde yararlanmayı düşündüğünü ileri sürmüştür.⁴⁰ Trump iktidara gelir gelmez Birleşik Krallık Başbakanı May'i kabulünde Brexit'in "bütün dünya için bir nimet ve güzel bir şey olduğunu" söylemiştir.⁴¹ Trump İngiltere'nin AB ile Brexit konusunda iyi bir anlaşma yapamaması durumunda müzakerelerden çekilmesi gerektiğini ifade ederek bu girişimi teşvik etmiştir. Ayrıca Trump, İngiltere'ye,

³⁶ Momtaz, Rym, Europeans "Regret" US Plan to Withdraw from Open Skies Treaty, Politico, 22 Mayıs 2020, <https://www.politico.eu/article/europeans-regret-us-plan-to-withdraw-from-open-skies-treaty/>, (24.07.2022).

³⁷ Browne, Ryan, US Formally Withdraws from Open Skies Treaty that Bolstered European Security, CNN, 22 Kasım 2020, <https://edition.cnn.com/2020/11/22/politics/us-withdrawal-open-skies/index.html>, (24.07.2022).

³⁸ Iran Nuclear Deal: Trump Pulls US Out in Break with Europe Allies, BBC, 9 Mayıs 2018, <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-44045957>, (23.07.2022).

³⁹ Stein, Shimon, The European Union after the United States Withdrawal from the JCPOA, INSS Insight No. 1058, 17 Mayıs 2018, <https://www.inss.org.il/publication/european-union-united-states-withdrawal-jcpoa/>, (23.07.2022).

⁴⁰ Langlois, a.g.e., s. 6.

⁴¹ Dominiczak, Peter, Steven Swinford and David Lawler, Donald Trump Says "Brexit is a Blessing for the World" After Meeting With Theresa May, as UK and US Vow to Deepen the Special relationship, The Telegraph, 28 Ocak 2017, (27.07.2022).

AB'den ayrılması durumunda uğrayacağı ekonomik kayıpları telafi etmek amacıyla bir serbest ticaret anlaşması imzalama konusunda öneride bulunmuştur.⁴² Trump, İngiltere'nin AB'den ayrılma kararını “büyük bir zafer” olarak nitelmiş ve bu zaferin nedenini dış göçlere ve uluslararası seçkinlere bağlamıştır.⁴³ Trump'ın Brexit'i desteklemesinin nedenlerinden biri de bu hareketinde tıpkı kendisinininki gibi “kızgınlık siyaseti”nden nemalanmasıdır. Yani hem Trump hem de Brexit taraftarları; göçe, seçkinlere ve küreselleşmeye karşı olmuşlardır.⁴⁴

Uzmanlara göre önceki Amerikan hükümetlerinin aksine Trump yönetimi Brüksel'in Berlin üzerinde kısıtlayıcı bir etki yarattığını düşünmemektedir. Bilâkis AB, Alman çıkarlarına hizmet etmek için bir mekanizma olarak görülmüştür. Trump Britanya'nın AB'den ayrılmasına sağlam bir destek vermesine rağmen bu durumu ABD'nin lehine kullanmaktan çekinmemiştir. Bu amaçla Britanya'nın Brexit sonrasında ihtiyaç duyduğu yeni ticaret anlaşmalarını, bu ülkeden tavizler kopararak kendi lehine kullanmaya çalışmıştır. ABD, Açık Semalar Anlaşması çerçevesinde Britanya'ya AB üyesi olduğu dönemdekine kıyasla daha elverişsiz şartlar sunmuştur.

Avrupa'nın Sağcı Partileri

ABD'de popülist Trump'ın yükselişi Avrupa'da radikal sağ partilerin güçlendiği bir döneme tekabül etmiştir. Söz konusu dönemde Avrupa'da yükselişe geçen aşırı sağ partiler arasında; Avusturya'da Halkçı Parti (ÖVP), İtalya'da Lega, Fransa'da Ulusal Cephe (FN) ve Almanya'da Almanya için Alternatif (AfD) sayılabilir. Bu partilerin en önemli özellikleri AB karşıtı oluşlarıdır. Trump'a kadar olan dönemde ABD, Avrupa için küreselleşme, serbest piyasa ekonomisi, göçmen dostluğu ve insan haklarına inanç gibi umdeleri temsil eden bir aktör olmuştur. Trump'ın 2016 yılında başkan seçilmesiyle birlikte Avrupa'nın radikal sağ partileri onu çabucak bir kahraman olarak benimsemişlerdir. Trump'ın göç karşıtı tutumu, AB karşıtlığı, ekonomik korumacılığı ve Rusya ile iyi ilişkiler kurma politikası onun Avrupalı sağcı partiler tarafından benimsenmesine yol açmıştır. Trump, seçimlerde aşırı sağcı ve otoriter partilere destek vermekten kaçınmamıştır. Örneğin 2017 yılında Fransa'da yapılan cumhurbaşkanlığı seçimlerinde Ulusal Cephe adayı Marine Le Pen'i radikal İslama takınmış olduğu sert tutum nedeniyle övmüştür. Trump bunun haricinde Polonya hükümeti, anayasa mahkemesinin yargı bağımsızlığını ihlal ettiği gerekçesiyle Avrupa Adalet Divanı'na sevk edildiği vakit Varşova'ya tam destek vermiştir.⁴⁵ Trump'ın radikal sağcı partilere desteklemesi AB başkentlerinde endişeye yol açmıştır.

Ekonomik ve Ticari İlişkiler

Kendinden önceki ABD hükümetlerinin uyguladığı liberal politikaların aksine Trump, ekonomik milliyetçiliğe dayanan ve küreselleşme karşıtı bir uluslararası ekonomik politika izlemiştir.⁴⁶ Trump, uluslararası ticari sistemin ileri düzeyde kusurlu ve “modası

⁴² Higgins, Tucker, Trump Encourages No-deal Brexit Ahead of State Visit, Offers Britain Trade Deal With US, CNBC, 19 Haziran 2019, <https://www.cnbc.com/2019/06/02/trump-tells-uk-to-walk-away-if-eu-doesnt-agree-to-brexite-deal.html>, (27.07.2022).

⁴³ MacAskill, Ewen, Donald Trump Arrives in UK and Hails Brexit Vote as “Great Victory”, The Guardian, 24 Haziran 2016, <https://www.theguardian.com/us-news/2016/jun/24/donald-trump-hails-eu-referendum-result-as-he-arrives-in-uk>, (01.08.2022).

⁴⁴ Langlois, a.g.e., s. 6.

⁴⁵ Görgen, Ahmet, US-EU Relations in the Trump Era: Quest for Autonomy in Europe, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 25, No 4, 2021, s. 1388.

⁴⁶ Stelzenmüller, Constanze, Hostile Ally: The Trump Challenge and Europe's Inadequate Reponse, the Brookings-Robert Bosch Foundation Transatlantic Initiative, Ağustos 2019, s. 7.

geçmiş olduğunu belirterek bu düzenin dengesiz ticari anlaşmalara dayandığını ileri sürmüştür.⁴⁷ Trump, ABD'nin dış ticaret açığının kapatılması için belli ürünlerde yüksek gümrük vergilerinin hayata geçirilmesi gerektiğini savunmuştur. Çünkü bu tür politikaların Amerikan sanayisini koruyacağını ve Amerikan ekonomisinin büyümesine yardımcı olacağını düşünmüştür.⁴⁸

Trump başkan olarak iş başı yaptıktan sonra Washington'un ekonomik çıkarlarını önceleyen "önce Amerika" şiarı çerçevesinde bir politika benimsediği için Avrupa ve Amerika ilişkilerinde önemli sorunlar baş göstermiştir. Brüksel ve Washington arasındaki kapsamlı ekonomik bağlara ve köklü geçmişe rağmen ABD'nin Avrupa mallarını gümrük vergisine tabi tutması neticesinde Avrupalıların buna karşılık vermesi iki taraf arasındaki ekonomik ve siyasi ilişkilere ciddi anlamda zarar vermiştir. Bu durum, her iki aktörün de küresel dünya ekonominin yarısını temsil ettiği düşünüldüğünde büyük önem arz etmektedir.⁴⁹ Diğer yandan ABD ve AB arasında sanayi ürünlerinde gümrükleri kaldırmayı amaçlayan ve 2013 yılında uygulamaya konan TTIP girişimi başarılı olmamıştır. 2016 yılından önce tarım, kamu ihalesi ve yatırımların korunması gibi hususlarda yaşanan ihtilaflar TTIP'nin hayata geçirilmesini engellemiştir. Avrupa açısından ise yatırımların korunması konusundaki kaygılar ile sağlık ve çevre alanındaki standartların düşürülmesine yönelik soru işaretleri görüşmelerin askıya alınmasına yol açmıştır.⁵⁰

Washington ve Brüksel arasında dış ticarete ortaya çıkan temel sorunlardan birisi ABD'nin Mart 2018'de ithal çelik ve alüminyuma sırasıyla yüzde 25 ve yüzde 10 oranında vergi koyması olmuştur. Bu vergilerin haksız olarak konduğunu belirten AB, sadece Dünya Ticaret Örgütü nezdinde hukuki girişimlerde bulunmakla yetinmemiş, misilleme olarak Harley-Davidson motosikletleri ve bourbon viskilerine vergiler getirmiştir.⁵¹ ABD ve AB arasındaki ticari ilişkilerde yaşanan diğer bir sorun Trump'ın AB'den ithal edilen taşıtlara yüksek vergi getireceği tehdidinde bulunması şeklinde tecelli etmiştir.⁵² Bunun yanında Trump'ın uluslararası serbest ticareti hiçe sayan söylemleri de AB için endişe kaynağı olmuştur. Bu minvalde Trump, ülkesini DTÖ'den geri çekmekle tehdit etmiştir.

Yani, ABD sadece AB2ye yönelik olarak değil, bilâkis dünyaya karşı da aynı taktikleri kullanarak üstünlük elde etmeye gayret etmiştir. Bu durum aşağıdaki ifadelerde yansımaları bulmaktadır: "Trump'ın ekonomik baskı politikaları dış politikası gibi tasarlanmış gözükmemektedir. Çok taraflı forumu parçala, ortaklar ve meydan okuyanlarla ilişkilerini ikili hale getir ve sonra Amerika'nın ezici gücünü ve kaynaklarını onları boyun eğdirmek için kullan."⁵³

Çevrenin Sorunları ve İklim Değişikliği

Trump döneminde çevre ve iklim sorunları transatlantik ilişkilerin nirengi noktası olarak dikkatleri üzerine çekmiştir. Son yıllarda gittikçe müzminleşen çevre sorunları ve iklim değişikliği küresel düzeyde iş birliğini gerekli kılmaktadır. Yapılan kamuoyu

⁴⁷ Anna Dimitrova, "The State of the Transatlantic Relationship in the Trump Era," Foundation Robert Schuman, European Issues, No. 545, 4 Şubat 2020, s. 4.

⁴⁸ Dimitrova, a.g.e., s. 5.

⁴⁹ Schneider-Petsinger, Marianne, US-EU Trade Relations in the Trump Era Which Way Forward? Chatham House, Mart 2019, s. 3.

⁵⁰ Aynı yerde.

⁵¹ EU Adopts Rebalancing Measures in Reaction to US Steel and Aluminium Tariffs, European Commission, 20 Haziran 2018, http://europa.eu/rapid/press-release_IP-18-4220_en.htm, (11.08.2022).

⁵² Trump Threatens Big Tariffs on Car Imports from EU, Reuters, 22 Ocak 2020, <https://www.reuters.com/article/us-davos-meeting-trump-trade-idUSKBN1ZL1GK>, (12.08.2022).

⁵³ Stelzenmüller, a.g.e., s. 10.

yoklamalarının ortaya koyduğu gibi iklim değişikliği, Washington-Brüksel hattında iş birliği yapılması gereken önemli alanlardan birisi olarak görülmektedir.⁵⁴

Başkan Barack Obama, Paris İklim Değişikliği Anlaşması'nı (2015) imzalamış olsa da Trump bundan iki yıl sonra ülkesinin sebep olduğu emisyon hacmini azaltmayı amaçlayan Temiz Güç Planı adlı belgeden çekilme konusunda talimat vermiştir. Daha sonra seçim kampanyasında söz verdiği gibi 2 Haziran 2017 tarihinde ülkesinin Paris İklim Değişikliği Anlaşması'nı feshetmesine vesile olmuştur. Yapılan tahminlere göre ABD'nin bu anlaşmadan çekilmesi küresel emisyonun azaltılması yönündeki hedefin 10 yıl kadar gecikmesine neden olabilir.⁵⁵ AB liderleri dünyanın ikinci büyük sera gazı üreticisi ve toplam karbon emisyonunun yüzde 15'ine yol açan ABD'nin anlaşmadan çekilmesini endişe ile karşılamışlardır. Trump anlaşmadan çekilmek için aşağıdaki ekonomik gerekçeleri ileri sürmüştür: ABD'nin yoksullaşmasına neden olacak bu anlaşmanın ABD'ye toplam maliyeti 3 trilyon dolar civarında olacaktır. Bu durum 6,5 milyon kişinin işsiz kalmasına yol açabilecektir. Trump bu anlaşma vasıtasıyla Amerika'nın varlıklarının diğer ülkelere dağıtıldığını ve bunun sadece söz konusu aktörlere ekonomik avantaj sağlayacağını ileri sürmektedir.⁵⁶ Diğer yandan, Trump ülkesinin daha hakkaniyetli bir anlaşma imzalamaya hazır olduğunu belirtmiştir.⁵⁷ Bununla birlikte AB'nin önde gelen ülkeleri Fransa, İtalya ve Almanya anlaşmanın yeniden müzakere edilmesine karşı çıkmışlardır.⁵⁸

Sonuç

Politikalarını Jacksoncu gelenek üzerine inşa eden Trump'ın dış politikasına haliyle liberalizm karşıtlığı, koruyuculuk ve Amerikan milliyetçiliği gibi ilkeler tarafından derinden etkilenmiştir. Dolayısıyla Trump, uluslararası ilişkilerde ABD'nin çıkarlarını önceleyerek çok taraflılık yerine ikili ilişkilere öncelik vermiştir. Diğer yandan Trump döneminde transatlantik ilişkilerin radikal bir şekilde değişmesini önleyen etkenler ise kurumsal, jeopolitik, yasal ve anayasal unsurlar olarak bilinmektedir. Bununla birlikte Trump, 21. yüzyılda ABD'nin gördüğü en radikal başkanlardan biri olarak Amerikan dış politikasında iz bırakmıştır.

Yukarıda yapılan çözümlemede ortaya konduğu gibi Trump döneminde ABD ve AB arasındaki ilişkilerde önemli kırılmalar yaşanmıştır. Avrupa karşıtı olarak bilinen Trump'ın iktidara gelişi AB ülkeleri tarafından endişeyle izlenmiştir. Trump yönetiminde ekonomik ilişkiler, iklim değişikliği ve NATO'nun geleceği gibi birçok konuda sorunlar ortaya çıkmıştır. Söz gelimi NATO'yu ilgilendiren konularda Avrupalı liderler ABD'nin lehine tutum değişikliğine gitmişlerdir. Avrupalı liderler iklim değişikliği ve ekonomik ilişkiler gibi bazı anlaşmazlık konularında ise ya mevcut görüşlerini korumuşlar ya da ABD politikalarına misilleme yapmak suretiyle karşılık vermişlerdir.

⁵⁴ De Hoop Scheffer, Alexandra vd., Transatlantic Trends 2020: Transatlantic Opinion on Global Challenges before and after COVID-19, German Marshall Fund of the United States, Washington, D.C., 2020.

⁵⁵ Secretary of State Michael R. Pompeo on the US Withdrawal from the Paris Agreement, Press Statement, US Department of State, Washington D.C., 4 Kasım 2019, <https://www.state.gov/on-the-u-s-withdrawal-from-the-paris-agreement/>, (20.08.2022).

⁵⁶ Domonoske, Camila and Colin Dwyer, Trump Announces U.S. Withdrawal From Paris Climate Accord, NPR, 1 Haziran 2017, <https://www.npr.org/sections/thetwo-way/2017/06/01/530748899/watch-live-trump-announces-decision-on-paris-climate-agreement>, (13.08.2022).

⁵⁷ Paris Climate Deal: Trump Pulls US out of 2015 Accord, bbc.com, 1 Haziran 2017, <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-40127326>, (13.08.2022).

⁵⁸ Aynı yerde.

KAYNAKÇA

- Aggestam, Lisbeth and Adrian Hyde-Price, Double Trouble: Trump, Transatlantic Relations and European Strategic Autonomy, *Journal of Common Market Studies*, Cilt 57, No 1, 2019, s. 114-127.
- Anne Applebaum'dan Alıntı, Is America Still the Leader of the Free World? *The Washington Post*, 9 Kasım 2016, https://www.washingtonpost.com/opinions/global-opinions/under-president-trump-america-may-no-longer-lead-the-free-world/2016/11/09/921bbbbe-a67b-11e6-ba59-a7d93165c6d4_story.html, (27.07.2022).
- Barry, Ben vd., Defending Europe: Scenario-based Capability Requirements for NATO's European Members, IISS, 10 Mayıs 2019, <https://www.iiss.org/blogs/research-paper/2019/05/defending-europe>, (26.07.2022).
- Besch, Sophia and Luigi Scazzieri, European Strategic Autonomy and a New Transatlantic Bargain, Center for European Reform, December 2020.
- Browne, Ryan, US Formally Withdraws from Open Skies Treaty that Bolstered European Security, CNN, 22 Kasım 2020, <https://edition.cnn.com/2020/11/22/politics/us-withdrawal-open-skies/index.html>, (24.07.2022).
- Clarke, Michael ve Anthony Rickettes, Donald Trump and American Foreign Policy: The Return of the Jacksonian Tradition, *Comparative Strategy* Cilt 36, No 4, 2017, s. 366-379.
- Cowles Maria G. ve Michelle Egan The Evolution of the Transatlantic Partnership, Transworld, Working Paper 03, Eylül 2012.
- De Hoop Scheffer, Alexandra vd., Transatlantic Trends 2020: Transatlantic Opinion on Global Challenges before and after COVID-19, German Marshall Fund of the United States, Washington, D.C., 2020.
- Dimitrova, Anna, Trump's "America First" Foreign Policy: The Resurgence of the Jacksonian Tradition? *Cairn.info*, Cilt 1, No 382, 2017, s. 33-46.
- , "The State of the Transatlantic Relationship in the Trump Era," *Foundation Robert Schuman, European Issues*, No. 545, 4 Şubat 2020.
- Dominiczak, Peter, Steven Swinford and David Lawler, Donald Trump Says "Brexit is a Blessing for the World" After Meeting With Theresa May, as UK and US Vow to Deepen the Special relationship, *The Telegraph*, 28 Ocak 2017, (27.07.2022).
- Domonoske, Camila and Colin Dwyer, Trump Announces U.S. Withdrawal From Paris Climate Accord, NPR, 1 Haziran 2017, <https://www.npr.org/sections/thetwo-way/2017/06/01/530748899/watch-live-trump-announces-decision-on-paris-climate-agreement>, (13.08.2022).
- EU Adopts Rebalancing Measures in Reaction to US steel and Aluminium Tariffs, European Commission, 20 Haziran 2018, http://europa.eu/rapid/press-release_IP-18-4220_en.htm, (11.08.2022).
- Feller, Daniel, The Historical Presidency: Andrew Jackson in the Age of Trump, *Presidential Studies Quarterly*, Cilt 51, No 3, 2021, s. 667-681.
- Gordon, Philip H. Trump's Sudden and Dangerous Troop Withdrawal From Germany, *Council on Foreign Relations*, 8 Haziran 2010, <https://www.cfr.org/in-brief/trumps-sudden-and-dangerous-troop-withdrawal-germany>, (23.07.2022)
- Görgen, Ahmet, US-EU Relations in the Trump Era: Quest for Autonomy in Europe, *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt 25, No 4, 2021, s. 1373-1395.
- Grosser, Alfred, *The Western Alliance. European-American Relations Since 1945*, Continuum, New York 1980.

- Herb, Jeremy, “Trump Questions Defending NATO Members,” Politico, 21 Temmuz 2016, <https://www.politico.com/tipsheets/morning-defense/2016/07/trump-questions-defending-nato-members-215447>, (24.07.2022).
- Higgins, Tucker, Trump Encourages No-deal Brexit Ahead of State Visit, Offers Britain Trade Deal With US, CNBC, 19 Haziran 2019, <https://www.cnbc.com/2019/06/02/trump-tells-uk-to-walk-away-if-eu-doesnt-agree-to-brexit-deal.html>, (27.07.2022).
- Immenkamp, Beatrix, The End of the INF Treaty?: A Pillar of European Security Architecture at Risk, European Parliamentary Research Service, Briefing PE 633.175, 4 Şubat 2019.
- Iran Nuclear Deal: Trump Pulls US Out in Break with Europe Allies, BBC, 9 Mayıs 2018, <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-44045957>, (23.07.2022).
- Josas, Pedro Francisco Ramos An Approach to Donald Trump’s Foreign Policy: Towards a New Perspective, IEEE, Opinion Paper, 95/2019, 22 Ekim 2019.
- Langlois, Laetitia, Trump, Brexit and the Transatlantic Relationship: The New Paradigms of the Trump Era, Revue LISA/LISA E-journal, Cilt 16, No 2, 2018, <https://journals.openedition.org/lisa/10235>, (20.08.2022).
- Knutsen, Bjørn Olav, A Weakening Transatlantic Relationship? Redefining the EU–US Security and Defence Cooperation, Politics and Governance, Cilt 10, No 2, 2022, s. 165-175.
- MacAskill, Ewen, Donald Trump Arrives in UK and Hails Brexit Vote as “Great Victory”, The Guardian, 24 Haziran 2016, <https://www.theguardian.com/us-news/2016/jun/24/donald-trump-hails-eu-referendum-result-as-he-arrives-in-uk>, (01.08.2022).
- Major, Claudia, “A Committed But Challenging Ally: France’s NATO Policy”, Kempin, Ronja (der.) France’s Foreign and Security Policy Under President Macron: The Consequences for Franco-German Cooperation, Stiftung Wissenschaft und Politik, Berlin, 4 Mayıs 2021, https://www.swp-berlin.org/publications/products/research_papers/2021RP04_PolicyUnderMacron_DASEP.pdf, (29.07.2022).
- Mance, Henry, Shawn Donnan and James Shotter, “Donald Trump Takes Swipe at EU as “Vehicle for Germany”, Financial Times, 16 Ocak 2017, <https://www.ft.com/content/1f7c6746-db75-11e6-9d7c-be108f1c1dce>, (15.08.2022).
- Mason, Jeff , Robin Emmott, and Alissa de Carbonnel, Trump Calls Germany “Captive” of Russia; Demands Higher Defense Spending, Reuters, 11 Temmuz 2018, <https://www.reuters.com/article/us-nato-summit-idUSKBN1K032D>, (22.07.022).
- Master, Cyra, Trump Tells German Paper: NATO is “Obsolete”, The Hill, 15 Ocak 2017, <https://thehill.com/homenews/administration/314432-trump-nato-is-obsolete/>, (25.07.2022).
- Momtaz, Rym, Europeans “Regret” US Plan to Withdraw from Open Skies Treaty, Politico, 22 Mayıs 2020, <https://www.politico.eu/article/europeans-regret-us-plan-to-withdraw-from-open-skies-treaty/>, (24.07.2022).
- Naylor, Brian, How the Trump Campaign Weakened the Republican Platform on Aid to Ukraine, NPR, 6 Ağustos 2016, <https://www.npr.org/2016/08/06/488876597/how-the-trump-campaign-weakened-the-republican-platform-on-aid-to-ukraine>, (23.08.2022).
- Paris Climate Deal: Trump Pulls US out of 2015 Accord, bbc.com, 1 Haziran 2017, <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-40127326>, (13.08.2022).
- Permanent Structured Cooperation (PESCO), European Union, 2021, <https://pesco.europa.eu/about>, (26.07.2022).
- Peterson, John, Europe and America: The Prospects for Partnership, Routledge, 2. Baskı, London ve New York, 1996.

Restad, Hilde Eliassen, What Makes America Great? Donald Trump, National Identity, and U.S. Foreign Policy, *Global Affairs*, Cilt 6, No 1, 2020, s. 21-36.

Sana Bilal, Asma and Nabiya Imran, Emerging Contours of Transatlantic Relationship under Trump Administration, *Policy Perspectives*, Cilt 16, No 1, 2019, s. 3-21.

Schneider-Petsinger, Marianne, US–EU Trade Relations in the Trump Era Which Way Forward? Chatham House, Mart 2019.

Secretary of State Michael R. Pompeo on the US Withdrawal from the Paris Agreement, Press Statement, US Department of State, Washington D.C., 4 Kasım 2019, <https://www.state.gov/on-the-u-s-withdrawal-from-the-paris-agreement/>, (20.08.2022).

Simón, Luis, Linde Desmaele, LTC Jordan Becker, Europe as a Secondary Theater? Competition with China and the Future of America’s European Strategy, *Strategic Studies Quarterly*, Cilt 15, No 1, 2021, s. 90-115.

Stein, Shimon, The European Union after the United States Withdrawal from the JCPOA, *INSS Insight No. 1058*, 17 Mayıs 2018, <https://www.inss.org.il/publication/european-union-united-states-withdrawal-jcpoa/>, (23.07.2022).

Stelzenmüller, Constanze, Hostile Ally: The Trump Challenge and Europe’s Inadequate Reponse, the Brookings – Robert Bosch Foundation Transatlantic Initiative, Ağustos 2019.

Stent, Angela, Trump’s Russia Legacy and Biden’s Response, *Survival*, Cilt 63, No 4, 2021, s. 55-80.

The Secretary General’s Annual Report, NATO, 19 Mart 2020.

Toppo, Greg, Post-summit, Merkel Says Europe “Must Take Our Fate Into Our Own Hands”, *USATODAY*, 28 Mayıs 2017, <https://www.usatoday.com/story/news/2017/05/28/merkel-europe-fate-self-reliant/102273210/>, (26.07.2022).

Trump Lashes Out at Nord Stream 2, Says Germany is “Totally Controlled by Russia”, *Clean Energy Wire*, 11 Temmuz 2018, <https://www.cleanenergywire.org/news/trump-lashes-out-german-russian-gas-trade/trum>, (26.07.2022).

Trump Threatens Big Tariffs on Car Imports from EU, *Reuters*, 22 Ocak 2020, <https://www.reuters.com/article/us-davos-meeting-trump-trade-idUSKBN1ZL1GK>, (12.08.2022).

Why Trump has Made Europe More Fearful of a Possible Russian Attack, *The Conversation*, 18 Temmuz 2018, <https://theconversation.com/why-trump-has-made-europe-more-fearful-of-a-possible-russian-attack-100092>, (23.07.2022).

Wilkie, Christina , Trump Demands NATO Countries Meet Defense Spending Goals “Immediately”, *CNBC*, 11 Temmuz 2018, <https://www.cnbc.com/2018/07/11/trump-demands-nato-countries-meet-defense-spending-goals-immediately.html>, (25.07.2022).